

«Сейфуллин оқулары – 18: «Жастар және ғылым – болашаққа көзқарас» халықаралық ғылыми - практикалық конференция материалдары = Материалы международной научно-практической конференции «Сейфуллинские чтения – 18: « Молодежь и наука – взгляд в будущее» - 2022.- Т.ІІ, Ч.ІІІ. – Б.178-182

КӘСПОРЫННЫҢ БИЗНЕС ҮРДІСТЕРІНДЕГІ БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Базилова А., 3 курс студенті

С. Сейфуллин ат. Қазақ агротехникалық университеті, Нұр-Сұлтан қ.

Бизнес-үрдіс - бұл функцияны уақытында іске асыру, бизнес-мәселені шешу тәсілі. Бизнес-үрдіс функцияны орындау үрдісін, қандай ретпен және қандай нұсқаларда, сондай-ақ ұйым жұмысындағы функциялардың өзара әрекеттесуін сипаттайды. Бизнес- үрдістерді келесі жолдармен жіктеуге болады:

- нысаналы мақсаты бойынша;
- алынған нәтиженің түрі бойынша;
- үрдістердің бірегейлігі мен оларды басқару тәсілі бойынша.

Экономикалық субъектілердің қазіргі қатал бәсекелестік ортада өмір сүруі және сәтті жұмыс істеуі олар басқарудың жаңа әдістерін қолданған жағдайда ғана мүмкін болады.

Басқаруға технологиялық тәсілді енгізу жаңа мүмкіндіктер ашады. Бұл тәсіл меншік иелері мен менеджмент үшін басқару жүйелерінің ашықтығын қамтамасыз етеді, сыртқы және ішкі ортадағы өзгерістерге барабар жауап беруге, менеджерлердің жауапкершілік аймақтарын барлық деңгейлерде нақты бөлуге, қызметкерлерді ұйымның даму үрдісіне тартуға, ұзақ мерзімді перспективада ұйымның болуын қамтамасыз ететін корпоративтік мәдениетті дамытуға мүмкіндік береді [1].

Кез-келген ұйымның қызметін өзара әрекеттесетін үрдістердің жиынтығы ретінде қарастыруға болады, ал үрдістер жүйесі формальды түрде емес, ұйымның ерекшеліктерін ескере отырып құрылуы керек.

Бизнес үрдістерді сипаттау кезінде қолданылатын жалпы қабылданған негізгі терминдерді есепке алу тұрғысынан түсіндіреміз. Бизнес – үрдістің жалпы қабылданған анықтамасын есепке алу үрдісінің ерекшеліктеріне бейімдеу нәтижесінде мынадай анықтама алуға болады: бизнес - үрдісс (есепке алу) - бастапқы деректерді (кірістерді) түпкілікті ақпаратқа (шығулар, өнімдер) түрлендіретін біртекті регламенттелген есепке алу рәсімдері болып табылады.

Бизнес-үрдістің кірісі ретінде бухгалтерлік есеп процедураларын орындауды ба- стау үшін қажетті құжаттар жиынтығын қарастыруға болады.

Бизнес-үрдістің шығуы - бұл құжаттар, мәліметтер базасының элементтері және тағы басқалар түріндегі есеп рәсімдерінің нәтижесі.

Жеткізуші, делдал -үрдіске кіруді қамтамасыз ететін бөлімше, лауазымды тұлға.

Клиент (тұтынушы) - есепке алу үрдісінің нәтижесін алатын және оны басқару мақсатында немесе есепке алу ақпаратын одан әрі өңдеу үшін пайдаланатын бөлімше, лауазымды тұлға (ішкі пайдаланушы); қаржылық, салықтық және статистикалық есептілікті пайдаланушылар (сыртқы пайдаланушылар).

Операция (жұмыс) - есеп рәсімі.

Ресурстар-қағаз жеткізгіштердегі және электрондық түрдегі құжаттар (қағаз және электрондық құжаттар), персонал, компьютерлер, бағдарламалық қамтамасыз ету, инфрақұрылым.

Бухгалтерлік қызметтің бизнес-үрдістерін сипаттауға ықтимал тәсілдің бірі бизнес

- үрдістерді сипаттаудың қолданыстағы стандарттарын бухгалтерлік есеп үрдістерінің ерекшелігіне бейімдеу болып табылады.

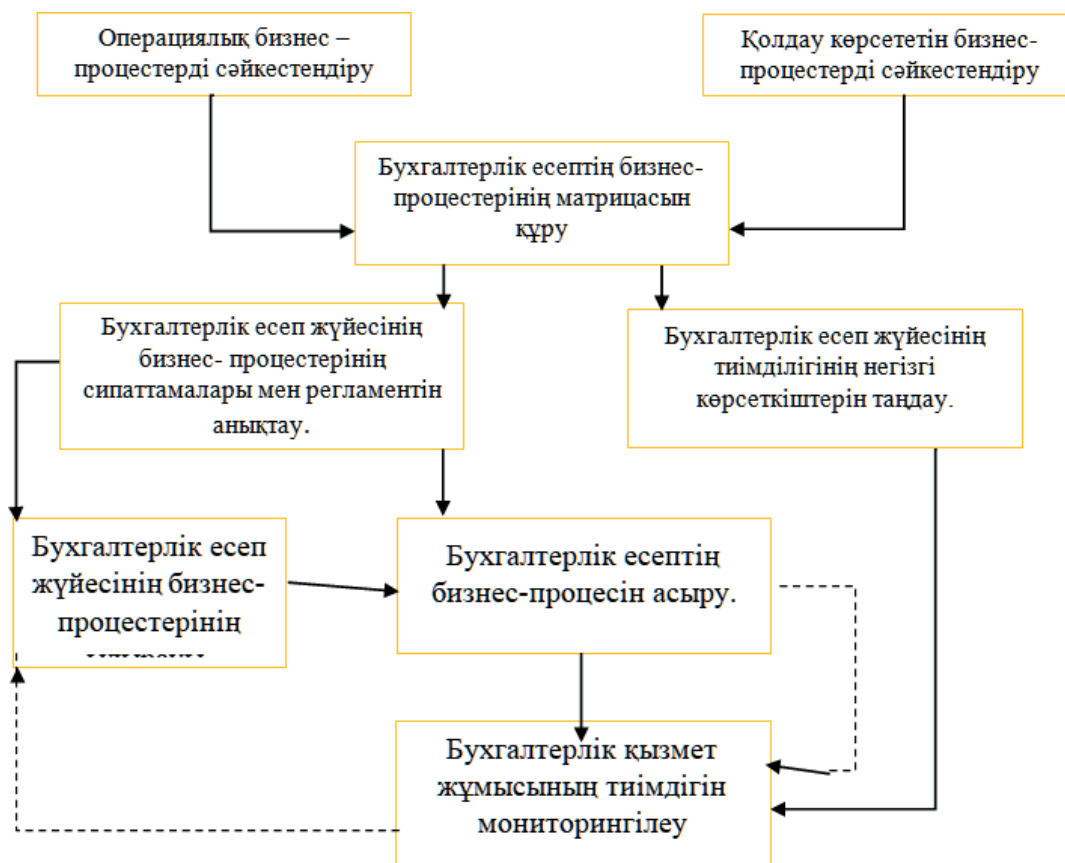
Бизнес-үрдісті сипаттау кезінде келесі ақпарат жиналуы керек:

- бизнес-үрдіс иесі тағайындау;
- бизнес-үрдісті орындайтын немесе бизнес-үрдісті орындауға қатысатын бөлімшелер туралы ақпарат;

- бизнес-үрдістің жауапкершілік матрицасы, ол жағдайды "қалай" және "қалай болу керек" көрсетуі керек";

- бизнес-үрдістің көрсеткіштері (бухгалтерлік үрдістердің ерекшелігі олардың тиімділігін бағалау үшін қолданылатын бизнес-үрдістердің көрсеткіштерін анықтауды қиындатады. Мұндай көрсеткіштер ретінде тексерілетін құжаттардың саны, оның ішінде "ең жоғары кезеңдер"; дұрыс ресімделмеген құжаттардың саны; тіркелетін құжаттардың саны; қалыптастырылатын анықтамалардың, есептердің, іріктемелердің саны және сол сияқтылар; уақтылы түспейтін құжаттардың пайызы; үрдістің адам-сағаттағы еңбек сыйымдылығы; Бухгалтерия қызметкерінің үрдісіндегі жұмыспен қамтылу коэффициенті және т. б. пайдаланылуы мүмкін);

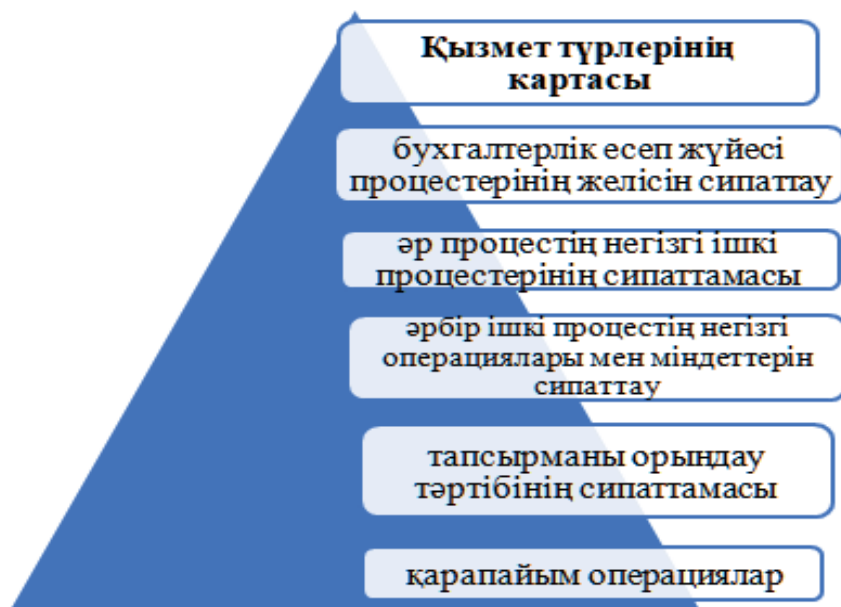
- бизнес - үрдістердің графикалық схемалары. Бизнес-үрдістердің сипаттамасы бар үрдістерді бағалау және талдау үшін қолданылады; және нормативтік құжаттарды әзірлеуді оңтайландыру. бизнес-үрдістерді немесе олардың жекелеген элементтерін орындау технологиясын регламенттеу; басқарудың жаңа ақпараттық жүйелеріне қойылатын талаптарды тұжырымдау [2].

Сурет 1 - Бухгалтерлік есеп жүйелерінің бизнес-үрдістерін оңтайландыру әдістемесі

Бухгалтерлік есеп жүйесінде бизнес-үрдістерді оңтайландыру әдістемесін іс жүзінде жүзеге асыру кезінде оңтайландыру үрдісінің үздіксіздігіне назар аудару керек. Бухгалтерлік қызметтің тиімділігін бақылау нәтижелері бойынша анықталған қиындықтар жүйені және ондағы үрдістерді одан әрі оңтайландыру кезінде жойылуы керек. Бұл қадамда ыдырау кезеңіне оралуға болады, оны қайта орындау қиындықтарды жою және жүйенің тиімділігін арттыру үшін қажет болуы мүмкін. Зерттеу нәтижелерін қолданудың маңызды салалары және бухгалтерлік есеп жүйелерінің бизнес-үрдістерін оңтайландырудың ұсынылған тәсілдері: бухгалтерлік есепті бастапқы қою, оны автоматтандыру, ережелер мен лауазымдық нұсқаулықтарды әзірлеу, сондай-ақ қолданыстағы есеп үрдістерін қайта құру.

Бухгалтерлік есептің бизнес-үрдістерін оңтайландыру бойынша практикалық қадамдар оларды (яғни үрдістерді) иерархиялық модельдеу әдістемесі бойынша жүзеге асырылатын ыдыратуды талап етеді қызмет түрлерінің карталарын құра отырып, бухгалтерлік есеп жүйесінің үрдістер желісін сипаттай отырып және т.б. бухгалтерлік есеп жүйесінің бизнес-үрдістерін ыдырату қадамдарының иерархиясы 2-суретте көрсетілген.

Сурет 2 - Бухгалтерлік есеп жүйесінің бизнес-үрдістерінің ыдырауы

Осы әдістемені практикалық қолданудың маңызды нюансы оған бухгалтерлік есептің бизнес-үрдістерін модельдеуге бұрын ұсынылған екі деңгейлі тәсілді байланыстыру болуы керек [3].

Бухгалтерлік есептің қолдаушы бизнес-үрдістерінің тиімділігін бағалаудың күрделілігіне байланысты бұрын айтылған проблемалардың бірі осы мақсаттар үшін тиімділіктің негізгі көрсеткіштері жүйесін (немесе ағылшын тілінен KPI- keyperformanceindicators) әзірлеуді талап етті. Бухгалтерлік есеп жүйесінің KPI ретінде бухгалтерлік есепті жүргізуге арналған шығыстар, бухгалтерлік қызметтің кінәсінен ұйымға айыппұл санкцияларының сомасы, ресімделген құжаттардың саны, ресімделген бухгалтерлік жазбалардың саны, қателермен ресімделген құжаттардың үлесі, қателермен ресімделген бухгалтерлік жазбалардың үлесі, қағазсыз құжат айналымының үлесі, регламенттік жұмыстарды орындау кідірістерінің (мерзімдерін бұзу) саны, бухгалтерлік қызметтің ішкі нұсқаулықтармен (регламенттермен) қамтамасыз етілу дәрежесі сияқты көрсеткіштер болуы мүмкін.

Ұйымдар қызметінің үрдістерін жетілдіру мәселесіне арналған әдебиеттер мен жарияланымдарды талдау барысында әртүрлі әдістердің жалпы сипаттамалары анықталды. Бұл ерекшеліктер үрдістерді жақсарту кезінде командалар ескеретін бірқатар талаптарды көрсетеді. Жетілдірілетін үрдістер сапаға, сервиске, икемділікке және төмен бағаға қойылатын заманауи талаптарды қанағаттандыруы, сондай-ақ түсінікті болуы тиіс. Жұмыстың интеграциялануына қарамастан, бизнес-үрдістерде нақты тапсырманың қарапайымдылығы талабы сақталады. Бірнеше жұмыс бір-біріне біріктіріледі. Әр түрлі бөлімшелерге кіретін бірнеше мамандардың функциялары мәліметтер базасымен сараптамалық жүйеге қол жеткізе алатын бір адам орындайтын жұмысқа біріктіріледі. Үрдіс клиенті өзгертін үрдісті орындауы керек. Үрдістерді жақсарту кезінде ескерілуі керек бұл талап үрдіс клиенті бұрынғыларға қарағанда үрдіске көбірек қатысуы керек деп болжайды. Бұған

клиенттің нәтижеге және үрдістің барысына қойылатын талаптарын ескеру арқылы қол жеткізіледі [4].

Ал бухгалтерлік есеп жүйесін жетілдіруде бизнес-процестерді модельдеу құралдарын қолдану ерекшеліктерін зерттеу арқылы бірқатар мәселелерді анықтауға болады, олардың ішіндегі ең маңыздылары:

- бизнес-процестерді модельдеудің көптеген балама құралдарының (нотациялардың) және бухгалтерлік бағдарламалық өнімдердің болуы;
- бухгалтерлік есептің бизнес-процестерін модельдеу үшін білімнің/қызметтің әртүрлі салаларына сарапшыларды тарту қажеттілігі;
- бизнес-процестерді іске асыруға бағытталған іс-шараларды іске асыруға байланысты елеулі әлеуетті шығындарды атау;
- қандай да бір бизнес-функцияларды іске асыруға жауапты қызметкерлер ойлауының инерттілігін ұстану;
- бухгалтерлік есептің бизнес-процестерінің тиімділігін бағалаудың күрделілігін біріктіруді ескеру керек.

Бизнес-үрдістерді басқару жүйесін жетілдіру жоғарыда аталған барлық жүйелерді үнемі қолдануды білдіреді. Осы салаға жауапты менеджерлер кәсіпорын ішінде туындайтын қиындықтарға және нарықтың жаңа сыңартерлеріне жедел әрекет етуі керек. Әрбір осындай сигнал оларды ең қолайлы әрекетті таңдауға мәжбүр етеді және оны дереу іске қосады. Бұл әрекет ешқашан аяқталмайды - бизнес, тірі организм сияқты, үнемі жаңарып, бейімделеді. Барлық сипатталған шаралар жүйесі күрделілікті біріктіреді. Компания ішіндегі өзгерістер кездейсоқ жүргізілмейді, белгілі бір нәтижеге әкелетін операциялардың барлық тізбегі бірден өңделеді. Мысалы, call-орталықтың жұмысы. Операторлар қоңырауларға баяу жауап береді делік, мәліметтер базасынан ақпаратты әрең іздейді, клиенттермен дөрекі сөйлеседі. Егер сіз кез-келген отырыста бұл мәселені кездейсоқ еске түсірсеңіз, дерекқорды жақсарту туралы шешім қабылдауға болады, бірақ АТС-ны жақсарту туралы, қызметкерлер үшін этикалық ережені қабылдау туралы, сапаның нақты критерийлерін анықтау туралы ұмытыңыз (қоңырауға жауап беру уақыты, кеңес беру уақыты, абоненттердің қызметке қанағаттануы туралы сауалнамасы). Бұл жағдайда жаңа мәліметтер базасы жағдайға аздап әсер етуі мүмкін. Егер сіз бөлімшенің басты мақсаты клиенттерге жедел көмек көрсету екенін есте ұстасаңыз, менеджер өз қызметі туралы есепте мәліметтер базасын жаңарту сияқты жеке және күмәнді жетістікті көрсете алмайды. Басқаша айтқанда, технологиялық тәсіл компанияға өзін формальды емес, іс жүзінде жетілдіруге мүмкіндік береді [5].

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Mekhala Roy, McLaughlin. Business process. <https://searchcio.techtarget.com/definition>
2. Д.В. Павлов, Особенности моделирования учетных бизнес-процессов. <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-modelirovaniya-uchetnyh-biznes-protsessov/viewer>
3. О. Бобков. Что такое бизнес-процесс организации и из чего он состоит:

описание, примеры, этапы формирования.
<https://www.cleverence.ru/articles/biznes/>

4. Д.А. Ким. Построение эффективного бизнес – процесса бухгалтерского учета на предприятии. <http://scientificjournal.ru/images/PDF/2018/VNO-38/postroenie-effektivnogo.pdf>

5. MarielbaZacariasabPaula VenturaMartinsabAntónioGonçalvesc. An Agile Business Process and Practice Meta-model. // Centeris 2017 – International conference on enterprise information systems / projman 2017 - International conference on project management / hcist 2017 - International conference on health and social care information systems and technoljgies, centeri. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000426701100023>

Ғылыми жетекші: Кулекешова А.Б.